H4i GENETIIVI ELI OMISTAMISEN ILMAISEMINEN

(päivitelty 26.9.2023)

H4 HEPREA KIELIOPPI https://gen.fi/h4.html
H4i LAUSEOPPI https://gen.fi/h4i.html
H4i Genetiivi eli omistamisen ilmaiseminen
https://gen.fi/h4i-genetiivi.html

SISÄLLYSLUETTELO

00. Dokumentteja
0. Johdanto
1. Rakennegenetiivi
1.1 Yleistä
1.2 Tunnuksettomien sanojen st. constr. -muoto
1.3 Kamats–he-päätteisten feminiinien st. constr. -muoto
1.4 Duaalin ja monikon st. constr. -muoto
1.5 Määräytyneisyys rakennegenetiivissä
1.6 Omistajaketju
1.7 Monta omistajaa
1.8 Monta omistettavaa
1.9 Laatua ilmaiseva genetiivi
1.10 Attribuutti rakennegenetiivissä
2. Le-genetiivi
3. Shel-genetiivi
4. Suffiksigenetiivi

00. DOKUMENTTEJA

H Heprea, sivukartta
https://gen.fi/h-sivukartta.html

0. JOHDANTO

Tämän dokumentin voi lukea myös nykyheprealaisessa vokalisoimattomassa ktiv male -muodossa:

H4i Genetiivi (ktiv male)
https://gen.fi/h4i-genetiivi-kt.html

Hepreassa on neljä tapaa ilmaista genetiivi, so. omistaminen eli jollekin kuuluminen:

- 1. rakennegenetiivi (st. constr., smichut)
- 2. le-genetiivi (le-prepositio)

- 3. shel-genetiivi (shel-prepositio)
- 4. suffiksigenetiivi (omistusliite eli possessiivisuffiksi)

1. RAKENNEGENETIIVI

1.1 YLEISTÄ

Tanachin hepreassa käytetään runsaasti rakennegenetiiviä (NH smichut, "tukeutuminen"). Nykyhepreassa sen käyttö on rajatumpaa. Rakennegenetiivissä on ensin omistettava sana erityisessä rakennegenetiivimuodossa (status constructus, NH nismach, "tukeutuva") ja vasta sen jälkeen omistaja perusmuodossa.

"kirja" (omistettavassa painottomassa muodossa) +
"poika" (perusmuodossa) = pojan kirja

Rakenne on sanajärjestykseltään päinvastainen kuin suomen kielessä, jossa on ensin omistaja genetiivimuodossa ja sen jälkeen omistettava perusmuodossa (vrt. kuitenkin "laps' Suomen").

status constructus (st. constr.) construct state, "rakenneasema",
rakennegenetiivimuotoinen sana, NH nismach, "tukeutuva"

(3)

סְמִיכוּת

fem. [abstr. subst.] NH rakennegenetiivi, "tukeutuminen"

נִסְמָךְ

adj. [nif. partis.] omistettavassa (st. constr.) muodossa oleva sana, "tukeutuva"

√סמך tukea

סֹמֶךְ

fem. [pausa] PBH samech-kirjain, "tuki, tukipiste"

Sanan itsenäinen perusmuoto eli sanakirjamuoto on nimeltään status absolutus (st. abs.), absolute state.

Omistettavan sanan (st. constr., nismach) ja omistajan (genetiivi) sidos on kiinteä: väliin voi liittää omistajaan mahdollisesti liittyvän artikkelin lisäksi ainoastaan lokatiivin painottoman a-tunnuksen (ָה-). Mitään muita sanoja tai liitteitä ei st. constr. -muotoisen sanan ja omistajan eli genetiivin välissä voi olla.

(2)

אַרְצָה־כְּנַעַן

artsa Kena'an Kanaanin maahan

vrt.

אֶרֶץ־כְּנַעַן

erets Kena'an Kanaanin maa

Omistaja määrää myös omistettavan määräisyyden: Jos omistaja on määrätty, niin myös omistettava on määrätty. Jos omistaja on epämääräisessä muodossa, niin myös omistettava on epämääräinen. Omistettavaan st. constr. -muotoiseen sanaan ei saa koskaan liittää artikkelia.

> Nykyheprean huolittelemattomassa puhekielessä tätä kieliopin yksiselitteistä sääntöä ei kuitenkaan aina noudateta. Ihmisen läpikotainen syntisyys ja epätäydellisyys tulee näkyville Jumalan Raamattuun kirjoitettujen lakien rikkomisen lisäksi myös kieliopin sääntöjen rikkomisena. Hepreanopiskelijakin elää armosta...

Rakennegenetiivissä omistettava sana (st. constr.) "tukeutuu" (smichut) omistajaan: omistettava ja omistaja muodostavat yhden painokokonaisuuden. Rakennemuotoisella omistettavalla sanalla voi olla korkeintaan sivupaino, ei koskaan pääpainoa. Omistettavan sanan pääpaino siirtyy eteenpäin omistajalle eli genetiiville.

Painon siirtymisen vuoksi omistettavan sanan luonnostaan pitkät a-vokaalit yleensä lyhentyvät, samoin luonnostaan pitkät tseirei-vokaalit.

H4B Propretonic reduction eli ns. kolmas lopusta lyhenee -sääntö
https://gen.fi/h4b-propretonic-reduction.html

Kieliopillisissa esityksissä ja sanakirjoissa sanan omistettava muoto (st. constr., nismach) ilmaistaan käyttämällä makef-yhdysviivaa.

H4B Makef-yhdysmerkki
https://gen.fi/h4b-makef.html

(4)

דָּבָר דְּבַר־

mask. asia, BH (myös) sana, "tavara"

דְּבָרִים דִּבְרֵי־

mask. mon. sanat, BH (myös) asiat

מַלְכָּה מַלְכַּת־

fem. kuningatar

מְלָכוֹת מַלְכוֹת־

fem. mon. kuningattaret

Tanachissa käytännöt vaihtelevat: osassa rakennemuotoisia sanoja on makef-yhdysviiva, osassa ei. Nykyheprean (vokalisoimattomissa) teksteissä rakennegenetiiviin ei merkitä makefia.

Allekirjoittaneen tuottamiin dokumentteihin on lisätty punainen makef (1.10.2020 jälkeen päivitetyt dokumentit) helpottamaan lukijaa hahmottamaan rakennegenetiivin. Punainen makef on tarvittaessa lisätty myös Tanachin teksteihin.

(1)

אֱלוֹהֵי־יִשְׂרָאֵל [אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל]

Israelin Jumala

1.2 TUNNUKSETTOMIEN SANOJEN ST. CONSTR. -MUOTO

Useimmat maskuliinit ja jotkut feminiinit ovat tunnuksettomia.

	st. abs.	st. constr.
yks.	סוּס	סוּס־

pääte	—	־—

Katso segolaattien taivutus:

H4N Segolaatit, johd.
https://gen.fi/h4n-segol-johd.html

1.3 KAMATS–HE-PÄÄTTEISTEN FEMINIINIEN ST. CONSTR. -MUOTO

	st. abs.	st. constr.
yks.	סוּסָה	סוּסַת־
pääte	-ָה	-ַת־

1.4 DUAALIN JA MONIKON ST. CONSTR. -MUOTO

	st. abs.	st. constr.
du.	יָדַיִם	יְדֵי־
pääte	-ַיִם	-ֵי־
du. fem.	שְׁפָתַיִם	שִׂפְתֵי־
pääte	-תַיִם	-תֵי־
mon.	סוּסִים	סוּסֵי־
pääte	-ִים	-ֵי־
mon.	סוּסוֹת	סוּסוֹת־
pääte	-וֹת	-וֹת־

1.5 MÄÄRÄYTYNEISYYS RAKENNEGENETIIVISSÄ

Rakennegenetiivissä omistettavan sanan (st. constr.) määräytyneisyys seuraa aina omistajan (genetiivi) määräytyneisyyttä:

- määräinen omistaja > omistettava (st. constr.) on määräinen
- epämääräinen omistaja > omistettava (st. constr.) on epämääräinen

H4i Määräiset sanat
https://gen.fi/h4i-maaraiset-sanat.html

Omistettavaan sanaan (st. constr.) ei saa koskaan laittaa määräävää artikkelia. Jos halutaan ilmaista omistettavan määräytyneisyys, niin artikkeli on silloin lisättävä omistajaan.

(2)

סוּס־מֶלֶךְ

(jonkun/erään/yhden) kuninkaan (joku) hevonen

סוּס־הַמֶּלֶךְ

(sen/tietyn) kuninkaan (tietty) hevonen

Rakennegenetiivillä ei voi ilmaista määräisen omistajan omistamaa epämääräistä omistettavaa: (tietyn) kuninkaan (joku/eräs/yksi) hevonen. Tällöin on käytettävä kiertoilmaisuna (circumlocution) le- tai shel-genetiiviä.

(2)

סוּס לַמֶּלֶךְ
סוּס שֶׁל הַמֶּלֶךְ

"(eräs/yksi) hevonen (tietylle) kuninkaalle"
= (tietyn) kuninkaan (eräs/yksi) hevonen

1.6 OMISTAJAKETJU

Rakennegenetiivillä voi muodostaa genetiivi- eli omistajaketjun. Tällöin keskellä oleva sana on ensimmäisen sanan omistaja ja samalla rakennemuodossa ja omistettavana suhteessa sitä seuraavan sanaan. Ainoastaan rakenteen viimeisellä sanalla on pääpaino ja se on perusmuodossa. Rakennegenetiivin käännös on yleensä paras aloittaa rakenteen lopusta ja edetä siitä kohti alkua.

(2)

דֶּרֶךְ־עֵץ־הַחַיִּים

elämän puun tie

סוּס־מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל

Israelin (tietyn) kuninkaan (tietty) hevonen

1.7 MONTA OMISTAJAA

Rakennegenetiivissä voi olla monta omistajaa.

(1)

אֱלוֹהֵי־אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב

Abrahamin ja Iisakin ja Jaakobin Jumala

1.8 MONTA OMISTETTAVAA

Jos omistettavia on monta, niin silloin omistaja on toistettava.

(2)

עַבְדֵּי־אַבְרָהָם וּמִקְנֵה־אַבְרָהָם

Abrahamin palvelijat ja karja/omaisuus

vrt. NH

הַבֵּן שֶׁלִּי וְהַבַּת שֶׁלִּי

minun poikani ja tyttäreni

1.9 LAATUA ILMAISEVA GENETIIVI

Genetiiviä käytetään ilmaisemaan adjektiiviattribuutin sijasta myös laatua.

(5)

אִישׁ־דְּבָרִים

"sanojen mies" eli puhe- ja/tai kirjoitustaitoinen mies

מִשְׁפַּט־צֶדֶק

"vanhurskauden tuomio/säädös" eli vanhurskas tuomio/säädös

מִשְׁפָּט

yks. [mem-nom.]

מִזְבַּח־זָהָב

"kullan uhrialttari" eli kultainen uhrialttari

מִזְבֵּחַ

mask. [mem-nom.] teurasuhrialttari

√זבח teurastaa uhriksi, uhrata (teuras)uhri

יְפֵה־תֹאַר

"muodon kaunis" eli kaunismuotoinen

vrt. myös NH

יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל זָהָב

"kullan Jerusalem" eli kultainen Jerusalem

1.10 ATTRIBUUTTI RAKENNEGENETIIVISSÄ

H4i Adjektiiviattribuutti eli laatumääre
https://gen.fi/h4i-adjektiiviattribuutti.html

Hepreassa attribuutti on aina pääsanansa jälkeen. Jos omistettavaan eli st. constr. -muotoiseen sanaan liittyy attribuutti, niin se on vasta koko omistusrakenteen jälkeen. Omistettavan ja omistajan liitos on niin kiinteä, että näiden sanojen väliin ei voi lisätä mitään muita sanoja.

Jos omistettava ja omistaja ovat samassa suvussa ja luvussa, niin silloin attribuutti voi periaatteessa liittyä kumpaan tahansa. Merkitys selviää tällöin vasta tekstiyhteydestä.

(7)

סוּס־הַמֶּלֶךְ הֶחָדָשׁ

kuninkaan uusi hevonen tai uuden kuninkaan hevonen

הֵיכַל־אֲדוֹנָי הַקָּדוֹשׁ

Herran pyhä temppeli tai pyhän Herran temppeli

סֵפֶר־אָחִי הֶחָדָשׁ

veljeni uusi kirja tai uuden veljeni kirja

דַּם־יֵשׁוּעַ הַיָּקָר

Jeesuksen kallis veri tai kalliin Jeesuksen veri

בַּת־הַמַּלְכָּה הַחֲכָמָה

kuningattaren viisas tytär tai viisaan kuningattaren tytär

דְּבַר־אִישׁ טוֹב

miehen hyvä sana tai hyvän miehen sana

עֵינֵי־נָשִׁים יָפוֹת

naisten kauniit silmät tai kauniiden naisten silmät

Jos omistettava ja omistaja ovat eri suvussa tai eri luvussa,
niin silloin rakenteen merkitys on yksiselitteinen.

(3)

בַּת־הַמֶּלֶךְ הַיָּפָה

kuninkaan kaunis tytär

בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ הַחֲכָמִים

kuninkaan viisaat pojat

עִיר־הַמֶּלֶךְ הַחֲדָשָׁה

kuninkaan uusi kaupunki

2. LE-GENETIIVI

Omistussuhde voidaan ilmoittaa myös le-prepositiolla.

(1)

אֲנִי לְדוֹדִי, וְדוֹדִי לִי.

Minä olen rakkaalleni, ja rakkaani on minulle.
= Minä kuulun rakkaalleni, ja rakkaani kuuluu minulle.
Minä olen rakkaani oma, ja rakkaani on minun.

Jos halutaan sanoa "(tietyn) kuninkaan (joku) hevonen", niin rakennegenetiivillä se ei ole mahdollista. Silloin on käytettävä kiertoilmaisuna (circumlocution) le- tai shel-genetiiviä.

(2)

סוּס לַמֶּלֶךְ
סוּס שֶׁל הַמֶּלֶךְ

"(joku) hevonen (tietylle) kuninkaalle"
= (tietyn) kuninkaan (joku) hevonen

Jos omistettavaan sanaan liittyy le- tai shel-genetiivissä attribuutti, niin se tulee heti pääsanansa jälkeen.

(6)

סוּס חָדָשׁ לַמֶּלֶךְ
סוּס חָדָשׁ שֶׁל הַמֶּלֶךְ

"(joku) uusi hevonen (tietylle) kuninkaalle"
= (tietyn) kuninkaan (joku) uusi hevonen

הַסּוּס הֶחָדָשׁ לַמֶּלֶךְ

"(tietty) uusi hevonen (tietylle) kuninkaalle"
= (tietyn) kuninkaan (tietty) uusi hevonen

מִזְמוֹר לְדָוִד

"(yksi/eräs) psalmi Daavidille"

- 1. Daavidin (yksi/eräs) psalmi
- 2. Daavidille omistettu psalmi
- 3. psalmi "Daavidia" eli Messiasta varten,
  so. jotta ihmiseksi syntynyt Kristus voisi tämän lukea ja oppia tuntemaan siitä oman tehtävänsä

vrt.

מִזְמוֹר־דָּוִד

Daavidin (tietty) psalmi

מִזְמוֹר־דָּוִד הֶחָדָשׁ

Daavidin (tietty) uusi psalmi tai uuden Daavidin (tietty) psalmi

3. SHEL-GENETIIVI

Nykyheprean puhekielessä käytetään yleensä shel-genetiiviä. Tanachissa shel-prepositio esiintyy vain muutaman kerran suffikoituna.

Shel-prepositio on muodostunut sanoista asher + le, "joka jollekin". Alef on heikkona kirjaimena kadonnut kokonaan ja resh on "hypännyt" lamed-kirjaimen taakse, mikä näkyy suffikoiduissa muodoissa kahdennuspisteenä.

אֲשֶׁר לְ > שֶׁל

Shel-prepositiota käytetään samalla tavalla kuin englannin of- ja ruotsin av- jne. prepositioita. Shel-genetiiviä käytettäessä omistettavaa sanaa ei tarvitse taivuttaa erityiseen omistettavaan muotoon (st. constr., nismach). Omistettavan määräisyys voidaan myös helposti ilmaista siihen liitettävällä artikkelilla.

(3)

סוּס שֶׁל מֶלֶךְ
סוּס שֶׁל הַמֶּלֶךְ
הַסּוּס שֶׁל הַמֶּלֶךְ

Shel-prepositiota käytetään suffikoituna myös possessiivipronominina: minun, sinun, hänen/sen, meidän, teidän, heidän/niiden.

Katso taivutus:

H4E Persoonapronominit
https://gen.fi/h4e-persoonapronominit.html

4. SUFFIKSIGENETIIVI

H4E Persoonasuffiksit
https://gen.fi/h4e-persoonasuffiksit.html